

AKTUÁLNÍ TRENDY V SYSTÉMU PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V ANGLII

CONTEMPORARY TRENDS IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION AND CARE IN ENGLAND

Petra Ristić

Katedra preprimární a primární pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Příspěvek se zabývá současnými trendy a vývojovými aspekty systému předškolního vzdělávání v Anglii. Cílem je shrnout výsledky analýzy vývojových trendů v anglické předškolní výchově. Výzkumným designem je případová studie, k jejímuž zpracování byla použita metoda obsahové analýzy dokumentů, expertní rozhovory (n = 13) a zúčastněná pozorování (n = 10).

Systém předškolního vzdělávání v Anglii se od konce 20. století dynamicky vyvíjí. Nastavení podmínek prošlo řadou reformních kroků v oblastech dostupnosti (zavedení nároku na bezplatné předškolní vzdělávání), kurikulárního rámce (vydání závazného kurikula), mechanismů kontroly kvality (sjednocení systému hodnocení) a v profesionalizaci pracovníků (představení nových profesních kvalifikací). Výsledky výzkumu ukazují, že se Anglie od podpory celostního rozvoje dítěte hrou a explorací posouvá k převažujícímu zaměření na měřitelné, převážně kognitivní výsledky. Vývoj systému ovlivňuje neoliberalistický přístup, jež klade důraz na budoucí ekonomickou využitelnost vzdělávání.

Klíčová slova: předškolní vzdělávání; Anglie; reformy vzdělávání; přípravná role předškolního vzdělávání

Abstract

This paper examines current trends and developments in the early childhood care and education (ECEC) system in England. The aim is to summarise the results of an analysis of developmental trends. The research design is a case study, using content analysis of documents, expert interviews (n = 13) and participant observation (n = 10).

The ECEC system in England has evolved dynamically since the late 20th century. Its setting has undergone a number of reform steps in accessibility (introduction of the entitlement to free pre-school education), the curriculum framework

(publication of a compulsory curriculum), quality control mechanisms (unification of the assessment system under one inspection body) and in the professionalization of the workforce (introduction of new professional qualifications). Research findings show that England is moving away from promoting holistic child development through play and exploration to a predominant focus on measurable, predominantly cognitive outcomes. The development of the system is influenced by a neoliberal approach that emphasizes future economic utility of education.

Keywords: early childhood education; England; education reforms; preparatory role of early childhood education

1 ÚVOD

Současnými reformami a tendencemi se rozumí vývoj v oblasti předškolního vzdělávání a péče v letech 1997–2023. Dosud opomíjené odvětví školství se na koncem 20. století stalo prioritou vzdělávací politiky v Anglii. Byla realizována řada reformních kroků, které formovaly současnou podobu systému. Předškolní vzdělávání se začalo systémově otevírat dětem se sociálním znevýhodněním. Stát zavedl právní nárok na bezplatné předškolní vzdělávání. Vznikaly nové typy předškolních institucí jako kombinovaných zařízení, která nabízela kromě vzdělávání také sociální a další programy pro rodiny (program *Sure Start*). V důsledku kombinace více faktorů (globální ekonomická krize v roce 2008, změny priorit vzdělávací politiky státu atd.) se však charakter systému předškolního vzdělávání začal postupně měnit a orientovat na přípravu dítěte na školu.

2 TEORIE

Od 80. let 20. století převažuje v anglickém politickém kontextu neoliberalistický přístup (Moss 2014; Simpson & Envy, 2015). Neoliberalismus staví na tržním hospodářství, konkurenčním prostředí, individuální volbě a minimální roli státu. Zásadně tak mění roli vzdělávání, které by v demokratických zemích mělo umožnit dětem bez ohledu na jejich rodinné zázemí uspět v životě, překonat znevýhodnění a vyrůst v hodnotné a přínosné občany (Sims, 2017, Štěch, 2007). Specifický přístup Anglie spočívá v tom, že služby předškolního vzdělávání

zajišťuje převážně soukromý a neziskový sektor v kombinaci se silným centrálním řízením ze strany státu (Campbell-Barr, 2014), který se ještě posiluje řízeným organizačním přechodem škol na akademie. Směřování předškolního systému zásadním způsobem ovlivnily dva faktory. Za prvé potřeba státu změnit systém povinného vzdělávání a zvýšit celostátní úroveň vzdělanosti a za druhé neoliberalistický směr ve vzdělávací politice.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkumným designem je případová studie jedné země (*single country case study*) (Pepinsky, 2019). Předmětem studie je hloubková analýza probíhajících změn v systému předškolního vzdělávání a péče v Anglii, kterou doplňují případové studie vybraných anglických předškolních zařízení. Jedná o studii jednoho případu s vnořenými jednotkami analýzy (*embedded case study design*) (Yin, 2018).

Hlavní výzkumnou metodou byla obsahová analýza dokumentů (Mayring, 2014). Zdrojem dat byly legislativní, kurikulární, školskopolitické a strategické národní dokumenty, dokumenty archivní povahy, výzkumné studie a dokumentace předškolních zařízení, v nichž probíhala pozorování. Doplnujícím zdrojem dat bylo 13 polostrukturovaných rozhovorů s akademiky a pedagogy a polostrukturovaná zúčastněná pozorování v 10 předškolních zařízeních na jihozápadě Anglie. Tato data sloužila k triangulaci výsledků obsahové analýzy. Výzkumná data z rozhovorů a pozorování byla analyzována skrze otevřené kódování v MAXQDA verze 2020.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVÁNÉ VÝSLEDKY

Analýza ukazuje na dva hlavní závěry. Na straně jedné přiznává anglický vzdělávací systém kvalitní předškolní péči a vzdělávání klíčovou roli pro další rozvoj dítěte, což dokládá řada realizovaných reforem. K nejvýznamnějším patří systémová podpora dostupnosti předškolního vzdělávání, stanovení závazného národního kurikulárního rámce a vydávání následných revizí, nastavení jednotných kontrolních mechanismů kvality a výsledků předškolního vzdělávání a kvalitativní posun v profesionalizaci pracovníků v předškolních službách (Archer & Oppenheim, 2021; Bonetti, 2020).

Na straně druhé se vývoj v oblasti předškolního vzdělávání v Anglii ubírá směrem tlaku na výkon a měřitelné výsledky ve vzdělávání. Formálně-učební plány jsou zaváděny ve stále ranějším věku (3–4 let věku dítěte), poslední revize kurikulární rámce výrazně posílila důraz na osvojování dovedností v oblastech trivie a zavedla standardizované testování ve věku 4 let dítěte (*Baseline Assessment*).

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Vývoj systému předškolní péče a vzdělávání v Anglii od konce 20. století je dokladem toho, jak se mění a střídají postoje k pojetí dětství. Jeden reprezentuje právo dítěte na radostně prožité dětství ve fyzickém i psychickém zdraví (typicky zastávaný pediatry, psychology a pedagogy). Druhý pojímá dětství jako přípravnou etapu na další stupeň vzdělávání a snaží se tohoto období maximálně využít (většinou podporovaný „školskou politikou“).

V současné době Anglie nevnímá dětství jako svébytné období, které má hodnotu samo o sobě a na které má dítě právo (Archer & Oppenheim, 2021; Trevor et al., 2020). Zda se podaří tento nebezpečný trend přílišného scholarizačního tlaku v předškolním období zvrátit, závisí především na tom, jestli bude hlas pedagogů a odborníků na předškolní vzdělávání dostatečně silný a jestli bude vyslyšen.

6 LITERATURA

- Archer, N. & Oppenheim, C. (2021). *The role of early childhood education and care in shaping life chances. The changing face of early childhood in the UK*. Nuffield Foundation.
- Bonetti, S. (2020). *Early years workforce development in England – key ingredients and missed opportunities*. Education Policy Institute.
- Campbell-Barr, V. (2014). Constructions of early childhood education and care provision: negotiating discourses. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 15(1), 5–17.
- Mayring, P. (2014). *Qualitative content analysis: theoretical foundation, basic procedures and software solution*. SSOAR.
- Moss, P. (2014). Early childhood policy in England 1997–2013: Anatomy of missed opportunity. *International Journal of Early Years Education*, 22(4), 346–358.

- Pepinsky, T. B. (2019). The return of the single-country study. *Annual Review of Political Science*, 22(1), 187–203.
<https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051017-113314>
- Simpson, D. & Envy, R. (2015). Subsidizing early childhood education and care for parents on low income: Moving beyond the individualized economic rationale of neoliberalism. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 16(2), 166–178.
- Sims, M. (2017). Neoliberalism and early childhood. *Cogent Education*, 4(1),
<https://doi.org/10.1080/2331186X.2017.1365411>
- Štěch, S. (2007). Profesionalita učitele v neo-liberální době. *Pedagogika*, 56(4), 326–337.
- Trevor, G., Ince, A. & Ang, L. (2020). Towards a child-centred curriculum. In C. Cameron & P. Moss (Eds.), *Transforming Early Childhood in England: Towards a Democratic Education* (s. 100–118). UCL Press.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th Ed.). Sage.